

COVID-19 treft Caribische deel Koninkrijk hard

De economieën van Curaçao, Aruba en Sint Maarten lijken harder te worden getroffen door de coronacrisis dan andere Caribische landen. De open economieën van de drie landen in het Caribische deel van het Koninkrijk spelen hierbij een rol.

IN HET KORT

- Het Internationaal Monetair Fonds raamt voor de drie landen twee keer zo hoge krimpcijfers als het Caribische gemiddelde.
- Een succesvol herstel van het toerisme als economische pijler vereist een heroriëntatie en een grotere rol voor de overheid.

KOERT VAN BUIREN

Partner bij Economisch Bureau Amsterdam en docent aan de Universiteit van Amsterdam

Het Caribische deel van het Koninkrijk wordt hard geraakt door de coronacrisis. Curaçao, Aruba en Sint Maarten zijn, net als veel andere Caribische landen, afhankelijk van het toerisme, dat in de eerste maanden van de coronacrisis vrijwel volledig tot stilstand kwam, en nu slechts langzaam weer op gang komt. Van toerisme afhankelijke economieën worden wereldwijd het hardst getroffen door de pandemie, en de verwachting is dat de effecten voor deze economieën dan ook langer zullen doorwerken. Zo gaan recente prognoses ervan uit dat het toerisme op zijn vroegst in 2023 terug zal zijn op het niveau van 2019 (IMF, 2020). Maar er wordt ook wel gesproken over een nog langere herstelperiode, zelfs tot 2024–2026 (McKinsey, 2020).

De krimp van het reële bruto binnenlands product (bbp) van Curaçao, Aruba en Sint Maarten wordt voor 2020 door het Internationaal Monetair Fonds (IMF) geraamd op respectievelijk 23, 20 en 25 procent. Opvallend is dat Curaçao, Aruba en Sint Maarten door de coronacrisis aanzienlijk harder getroffen worden dan andere Caribische landen (figuur 1). Dat komt omdat zij opener, en meer op handel en toerisme georiënteerde economieën hebben dan de meeste andere Caribische gebieden (figuur 2).

Noodsteun

De coronacrisis komt bovenop de stille crisis die zich het afgelopen decennium in de Caribische regio heeft voltrokken (Van Buiren en Gerritsen, 2020). Ook Curaçao, Aruba en Sint Maarten bevonden zich in een ongunstige economische positie toen de huidige crisis zich aandeed. De Curaçaose economie kromp de afgelopen jaren vanwege de aanhoudende crisis in Venezuela en de aflopende olieraffinage, met hoge en oplopende werkloosheid tot gevolg. De staatsschuld van Aruba verdubbelde in tien jaar tijd door

achterblijvende economische groei en het expansief budgettair beleid van de vorige regering. Sint Maarten stond bij aanvang van de coronacrisis nog maar aan het begin van het herstel van de schade die de orkanen Maria en Irma in 2017 aanrichtten. De drie landen werden ieder in hun verzwakte economische posities getroffen door de coronacrisis.

Aanpak van de coronacrisis

De meeste autonome landen in de Caribische regio ontvangen financiële noodsteun van het IMF, gericht op het voorkomen van betalingsbalansproblemen als gevolg van de coronacrisis. Deze steun werkt als katalysator voor de additionele steun van de Wereldbank, de Interamerican Development Bank (IDB), de Development Bank for Latin America (CAF), en de donoren en ontwikkelingsorganisaties.

Curaçao, Aruba en Sint Maarten ontvangen vanwege hun constitutionele status geen financiële steun van het IMF. Zij krijgen wel liquiditeitssteun van Nederland in de vorm van leningen. Met deze steun financieren de drie landen noodsteunmaatregelen, onder meer gericht op behoud van werkgelegenheid, worden de financiële tekorten gedekt en houdt men de deviezenvoorraad op peil. Voor de langere termijn zijn met Nederland financiële en economische hervormingsprogramma's (landspakketten) overeengekomen die de komende jaren met steun van Nederland zullen worden uitgevoerd.

De maatregelen die andere Caribische landen nemen zijn breder georiënteerd dan baanbehoud, en meer gericht op inkomenssteun aan huishoudens. Daarbij is er in het bijzonder aandacht voor arbeiders in de informele sector, die in de Caribische landen doorgaans omvangrijk is. Tevens wordt er inkomenssteun verleend aan kwetsbare groepen zoals ouderen en arbeidsongeschikten. Deze groepen zijn vaak financieel afhankelijk van familie. Ook Curaçao, Aruba en Sint Maarten zouden hier meer aandacht aan kunnen geven.

Daarnaast zijn er economische hervormingen nodig. Deze zijn essentieel voor het economisch herstel en voor structurele weerbaarheid. Reeds voor de coronacrisis hebben verschillende Caribische landen hervormingen doorgevoerd, of zijn hiermee begonnen. Zo heeft Jamaica met steun van het IMF een financieel en economisch hervormingsprogramma afgerond. Hierdoor is het land in staat geweest de overheidsschuld te reduceren, de nodige buffers op te bouwen die ingezet kunnen worden om de crisis te bestrijden, en is het land nu economisch veerkrachtig, wat zal helpen om versneld uit de huidige crisis te komen. Barbados is gestart met hervorming van de publieke sector en

van overheidsbedrijven, maar in het ondernemersklimaat bestaat er nog veel ruimte voor verbetering. Met het versnellen van de structurele hervormingen tracht het land het herstel uit de coronacrisis te bespoedigen.

Economische en financiële hervormingen zijn ook nodig op Curaçao, Aruba en Sint Maarten. Voor de hervorming van de arbeidsmarkt, het ondernemersklimaat, de zorg en de publieke sector is het evident wat er gebeuren moet. De voortvarendheid waarmee de hervormingen worden geïmplementeerd, zal bepalend zijn voor de kracht van het herstel.

Heroriëntatie toerismebeleid

Onzeker is of de coronacrisis voor een permanente schok in het toerisme zorgt, en hoe de pandemie het toerisme in de Caribische regio op de lange termijn zal gaan vormen. Ook zal het tempo waarmee het toerisme zich herstelt sterk verschillen tussen de toerisme-afhankelijke economieën, zelfs tussen Curaçao, Aruba en Sint Maarten, omdat ze afhankelijk zijn van uiteenlopende toeristische herkomstmarkten, zoals Europa en de VS.

Verscheidene van het toerisme afhankelijke landen ontwikkelen strategieën om zich aan te passen aan het 'nieuwe normaal'. Strategieën zijn gericht op vier zaken: op het vergroten van (het gevoel van) gezondheidsveiligheid van reizigers en toeristen, op het bevorderen van binnenlands toerisme, op het verbeteren van de toegang voor toeristen tot de lokale gezondheidszorg, en op nieuwe financieringsvormen – zoals overheidsgesteunde equity-fondsen voor de toeristische sector (McKinsey, 2020) – ter vervanging van de bestaande, kostbare noodsteunmaatregelen.

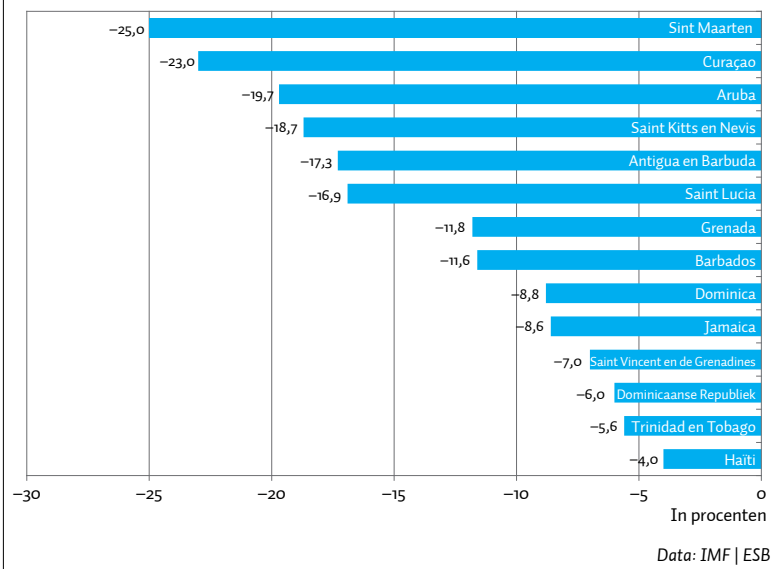
Corona verandert de rol van de overheid bij de ontwikkeling van het toerisme. De sector is traditioneel gefragmenteerd, en kent een beperkte rol voor de overheid die veelal gericht is op marketing en promotie. De succesvolle ontwikkeling van het toerisme na de pandemie vereist een sterkere coördinatie tussen de overheidsdiensten die verantwoordelijk zijn voor transport, toerisme en gezondheidszorg enerzijds, en anderzijds de toeristische sector. Hierbij dient er meer aandacht te zijn voor veiligheid en gezondheid. Bij een trager en langduriger herstel van het toerisme zal de overheid moeten zoeken naar alternatieven voor de huidige, kostbare noodsteunmaatregelen.

Conclusies

Curaçao, Aruba en Sint Maarten zijn hard geraakt door de coronacrisis. Om de gevolgen van de coronacrisis te kunnen bestrijden, zijn zij, zoals vrijwel alle Caribische landen, afhankelijk van buitenlandse hulp en financiering – niet in de laatste plaats vanwege de stille crisis die zich het afgelopen decennium in de regio heeft voltrokken. Herstel van het toerisme, de kurk waarop de economie van veel Caribische landen drijft, vergt nieuwe strategieën en een sterkere coördinerende rol voor de overheid.

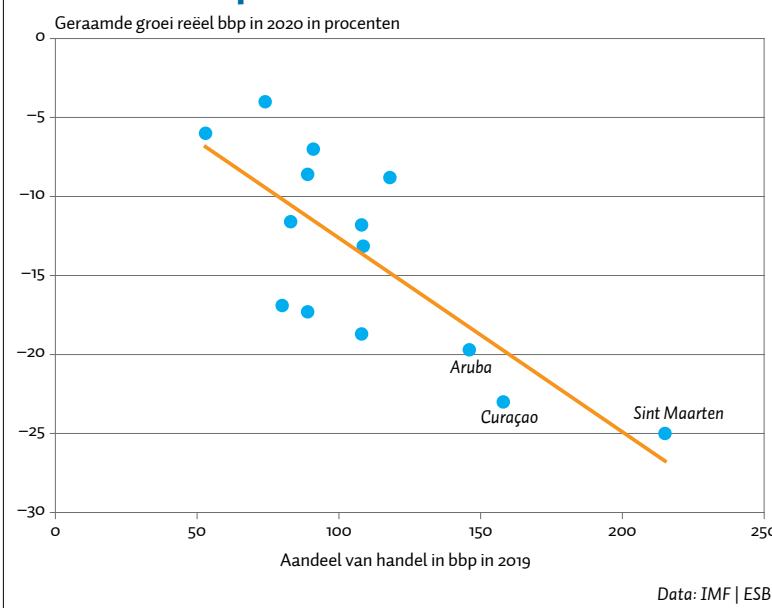
Geraamde groei van het bruto binnenlands product van Caribische landen in 2020

FIGUUR 1

Hoe opener de economie, hoe groter de economische impact van de coronacrisis

FIGUUR 2

Literatuur

Buiren, K.H.S. van, en M. Gerritsen (2020) *Kleine eilanden, grote uitdagingen: het Caribisch deel van het Koninkrijk in regionaal perspectief: prestaties, kansen en oplossingen*. Rapport Economisch Bureau Amsterdam, mei. Te vinden op www.tweedekamer.nl.

IMF (2020) *Wish you were here: impact of the pandemic on tourism*. IMF Finance and Development.

McKinsey (2020) *Reimagining the \$9 trillion tourism economy: what will it take?* McKinsey Artikel, 5 augustus.